

О СЛОБОДИ И СТРАХУ

Ашта је све чекало на том путу, где су његова чворишта, где недоумице о правцу, а где одлуке о смеру – испричала нам је недавно, признајући ипак да: *Уметник на сцени има ту привилегију да проживи све, чак и оно што можда никада неће доживети у сопственом животу, али увек филтрирајући ту емоцију кроз сопствену личност, кроз своју суштину...*

Судбином одређени или појединачним енергијама обликовани, наши животи се одвијају на сасвим различите начине. Шта је то што је одредило Ваш живот? Шта га је учинило баш оваквим какав јесте?

– Густав Меринк каже: *Страх осећа само онај који се супротставља својој судбини.* То је некако одредило и мој пут, од најранијег детињства, када моја професија и почиње, па све до данас. Многе девојчице сањају да се баве балетом, неке се у њему кратко задрже, а онда одустану. Ја сам наставила и, стицајем околности, наравно, уз таленат, рад, али и уз много среће, сопственим изборима, али и судбинским предиспози-

Несвакидашњом балетском представом у Позоришту на Теразијама Ашхен Атаљанц обележила је 20 година своје професионалне каријере. Не размишљајући о томе да ли је пут посут трњем, већ само да ли је прави и да ли туда жели да крене, искорачила је из уобичајеног и очекиваног у једну од најблиставијих балетских каријера.

цијама, на том путу сам професионално, ево већ двадесет година. С временом сам схватила да на неке ствари можемо да утичемо, а неке једноставно следимо. Приватно и професионално.

Шта је то што сте на том путу само следили?

– Понекад су то биле неке законитости професије, а понекад сам следила и своје срце, науштрб професије. Када се вратим уназад линијом живота и професије, спремајући представу којом обељавам двадесет година каријере, помислим да је, вероватно, све овако како се догодило и требало да се догоди. А то је увек најважније. Скоро тринаест година бавила сам се класичним балетом, онда сам се нашла пред одлуком – или да променим стил играња, или да престанем да играм. Био је то тренутак моје уметничке стагнације, били су ми потребни нови изазови. Некако у то време стигла ми је понуда за уговор са *Атербалетом*. Придружила сам се тој компанији и у њој наставила свој уметнички рад. Нешто више од шест година проведених у *Атербалету* најлепше су искуство у мом животу. Обишли смо целу планету неколико пута, имали смо више од сто представа у сезони, професионално сам била потпуно испуњена. А онда сам поново осетила презасићеност. Почела је да ме гуши везаност за исту групу, неслобода, немогућност да се остварим и на неким другим плановима, да задовољим и нека своја другачија интересовања. Сада сам *фри лансер*. У почетку сам се плашила тог статуса. Међутим, радим и даље. Недавно сам завршила занимљив пројекат са Сузаном Белтрами у Милану, турнеју од два месеца, а онда сам у Позоришту на Теразијама припремала представу поводом двадесет година професионалне каријере, јер ми је управо оно понудило ту могућност. Представу сам спремаола са кореографом са којим сам већ дуже сањала да радим. Микеле Мерола је прихватио моју понуду, а у пројекат су се укључили сјајни уметници и људи са којима је задовољство радити: мој партнер

је Милан Рус, први солиста Народног позоришта, Јелена Малешевић је костимограф, музику је написао Кирил Џајковски, сценографију је поставио Александар Денић, Ирина Марковић је писала текст, ансамбл из Позоришта на Теразијама је употпунио читаву слику – а ја сам прославила јубилеј. Сви смо се одлично уклопили, размишљамо на сличан начин и веома се добро разумемо. Представа се зове „La carinera“ и инспирисана је романом Верге из 19. века. Прича је врло класична, али је њена кореографска надградња стилизована, филозофска и сведена на цитат: ...То је бајка о слободи да се воли... Јер човек који изгуби своју слободу остаје и без могућности да воли онако како жели, да живи онако како жели... Чини се и да је то један од кључних проблема савремености. Сви смо прилично условљени навикама, очекиваним начинима, компромисима и ограничени страхом.

Да ли Ви прихватате компромисе као решења?

– Мислим да спадам у особе које то ретко чине, мада и ја живим исто то време о коме говоримо. Зато сам компромисе повремено чинила, али сам их исто тако сводила на минимум. Тако су, вероватно, неке моје одлуке другима изгледале драстичне. Када човек осети да је дошао до својих унутрашњих лимита, врло често пожели да промени и то што га окружује, па макар то били посао, град, земља...

Ви и јесте једном рекли: Ми ипак живимо онако како смо изабрали. Шта је у Вашем случају подразумевао тај избор? Увек постоје и добра и лоша страна.

– То су управо компромиси. Врло често смо, нажалост, приморани да их правимо. Неки људи живе своје животе, а да чак и немају свест о томе колико им је лоше, неки осећају страх пред променама било које врсте. Верујем да у једном тренутку човек мора да реагује онако како осећа и да прихвати ризик који уз ту одлуку иде. Некад ће му ту одлуку дошапнути срце, некада ће и мозак одрдити своје. Морам признати да је срце код мене било у предности у таквим тренуцима.

Ваше порекло је јерменско. Путовали сте по читавом свету, упознавали различите културе... Јесте ли, вративши се увек на крају себи, где све почиње и све се завршава, ту препознали и специфичност свог генетског записа?

– Морам вам признати да себи прилично замерам што нисам довољно пажње посветила својим коренима. Већ неколико година интензивно размишљам о томе, а онда увек искрсне нешто што је хитније. Надам се да ћу имати довољно времена и могућности да се томе посветим. Али се сећам, то је било пре десетак година, да сам била на гостовању у Узбеки-

стану. Костјуков и ја смо играли *Жизелу* и *Дон Кихота* са њиховом националном компанијом у Ташкенту. На отварању фестивала, како су у Узбекистану живели и Јермени, појавили су се са својим плесом. Очи су ми се напуниле сузама, онако исконски, јер их заиста осећам као свој народ. Овде сам рођена, а уз мађарске, јерменске, украјинске, српске и немачке примесе у пореклу, моја генетика је прилично измешана.

Да ли име Ашхен на јерменском има неко значење.

– Праскозорје.

Изабрали сте балет. А шта је он за Вас?

– Тешко је искрено одговорити на то питање, а избећи патетику. Човек посвећен професији, поготово када је то уметност, више не прави велику разлику између онога што је живот, и онога што је професија. Те две ствари су сасвим измешане, понекад и због конкретних, техничких разлога, јер вам изузетно много времена треба за ту врсту посла. Морам признати да је баш та чињеница почела да ме оптерећује. Пре или касније нађете се пред питањем: докле овако, колико ће све то трајати? А када то кажем, мислим на чињеницу да сам стално на путу, да немам свој дом, своје уточиште. Тако сам живела последњих седам година. Са турнеје на турнеју, мењајући градове, а никада се не враћајући ономе што је дом, путујући увек изнова у неку другу земљу, где не говоре нашим језиком, не поздрављају са добар дан, већ на француском, италијанском, немачком, енглеском... У једном тренутку све то почне да смета. Зато сам и направила још један рез, и одлучила да више не припадам компанији која ће да условљава мој живот.

Тај живот је споља изгледао привлачно. Он то на неки начин и јесте био... Међутим, између свих тих градова и гостовања, одједном сам пожелела да се вратим у Београд. Мада нисам сигурна да ћу овде остати. Мислим да ћу опет морати на пут.

Вратили сте се у Београд, а да ли се он променио?

– Мислим да је у фази мењања, и то на боље. Видим то по људима са којима радим, који су пуни невероватног ентузијазма. Необично ми је пријатно да будем са њима у балетској сали.

Београд и даље има приличан проблем са школовањем у врхунски балет. Све се завршава на нивоу средње школе...

– Наша највећа школа је наше професионално искуство, рад са кореографима. Зато је важно да сваки уметник одлази из једне куће у другу. То је вероватно једни начин да балетски играч расте. Наравно, уколико ти исти играчи имају добру основу, све им је касније неупоредиво лакше.

Од Вас се очекује, после огромног искуства које имате, да се посветите и педагошком раду.

– То јесте логичан пут моје каријере, али не зависи само од мене. Питање је да ли ћу се педагошким радом бавити овде, или негде другде.

Да ли је покрет који чини балет довољан да се изнесе на површину све оно емотивно и креативно што носите у себи?

– Тај проблем сам, после тринаест година искуства, имала са класичним балетом. Осетила сам да ми то више није довољно да се изразим као биће. Кореографски стил којим сам се бавила последњих шест година у *Атербалету* помогао ми је да се неупоредиво боље повежем са својом суштином. Да себе боље разумем, да схватим шта желим, а шта не желим, што је можда битније.

Колико је балет заиста игра?

– Ако није игра, онда нема никаквог смисла. Када престане да буде игра, онда је време да се повучемо.

Шта је Ваш највећи страх пред наступ, уколико постоји?

– Страх увек постоји, мада је то стање правилније назвати конструктивном тремом. Играла сам више од сто представа годишње, и ма шта да се те, конкретне вечери тражило од мене, увек се тај осећај јави непосредно пре почетка представе и са првим кораком – нестајао. Та врста треме је природна, јер је и наша одговорност велика. Сви знамо да је балет уметност, али многи заборављају да је наш посао повезан са великим физичким напорима, дисциплином, да зависи од нашег тела, расположења, стања здравља...

Те 1991. године номиновани сте за примабалерину у Народном позоришту. Играли сте у Лабудовом језеру, Дон Кихоту, Самсону и Далили, Дами с камелијама, Исидори Данкан, Успаваној лепотици, Кармен... Већина дама које сте оживели на сцени носи изузетну трагику и тугу. Како сте ту емоцију изнели на сцени?

– Уметник на сцени има ту привилегију да проживи све, чак и оно што никада неће доживети у сопственом животу, али увек филтрирајући ту емоцију кроз сопствену личност, кроз своју суштину. Све те велике туге су и наше туге...

Да ли се између свих тих малих и великих градова, малих и великих сцена и углавном великих улога, ипак, погуби живот?

– Сасвим сигурно га живите другачије. Имате нешто о чему други сањају, а сањате о нечему што други имају, и чак не сматрају посебно важним. Често сам са колегама из *Атербалета* причала о томе. Нас двадесеторо је делило исту судбину. Да, заиста је привилегија радити посао који волите и на тај начин зарађивати за живот. Али само ми знамо све стране те приче. Понекад се заређа низ од седам представа за шест дана, и на тој некој последњој представи, када се завеса спусти, останемо да лежимо на сцени, уморни и исцрпљени... Тада нам је заиста свеједно где смо – да ли смо у Велингтону, Пекингу или Њујорку...

Нешто са тих путовања увек остане, нека за тренутак украдена слика, осећај о људима...

– Успела сам да видим пирамиде у Египту, пирамиде у Мексику, позориште у Њујорку, да упознам различите и занимљиве људе, срданост Новозеланђана, невероватну културу у понашању Кинеза, Скандинавију, Европу, Азију, Северну и Јужну Америку... У Бразилу смо играли и у неким малим градовима, што је посебно искуство. Мексико ме је оставио без даха. И све те публике су биле сјајне... Али је најлепша публика, моја публика. Највише волим да играм у Београду. ■

Драгана МАРКОВИЋ